

Ключевые слова: прямые иностранные инвестиции, международный инвестиционный рынок, глобализация, темп инфляции, норма доходности, уровень сбережений, ставка налогообложения.

Shubelyak O.I. Motivational analysis of foreign investor's activities

The essence of theoretical basis of international investment market is outlined in the article. Factors that influence on foreign investors and inflow of foreign investments are analyzed. The results of conducted analysis can be used as a basis for forming strategies of foreign investments involving.

Keywords: direct foreign investments, foreign investment market, globalization, temp of inflation, cost effectiveness, level of saving, rate of taxation (tax rate).

УДК 332.1(477)

Доц. З.В. Юринець, канд. екон. наук;
здобувач О.І. Ястремський – Львівський НУ ім. Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕРНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ У РАЗІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ

В умовах економічної та фінансової криз для українських підприємств втілення інструментів модернізації є одним із ефективних засобів підвищення конкурентоспроможності, особливо завдяки акумулюванню внутрішнього потенціалу підприємств. Нині найважливішими для країни має стати стабільність, безпека і гармонія розвитку з основними завданнями – виробляти дешевше й економічніше.

Ключові слова: модернізація, модернізаційний процес, промисловість, інновації, національна економіка.

Постановка проблеми. Упродовж останніх століть українські модернізаційні процеси відбувались із запізненням, і продовжують відзначатись неорганічністю їх здійснення. Такий стан справ складається через те, що сучасні економічні інститути та організації України намагаються поєднати "колишні" цінності, концепції та методи управління із новітніми технологіями виробництва [9]. Для побудови інноваційної моделі розвитку економіки потрібно аналізувати досягнення та помилки світового досвіду втілення модернізації, зважувати нагромаджені можливості нашої держави і створювати підґрунтя для подальшого поступу.

Часто терміни "модернізація" та "інновація" використовують як синоніми. Однак суміщення цих понять є неправильним. Модернізація, як процес часткового оновлення, заміни застарілого устаткування, технології виробництва, технічного й технологічного переоснащення підприємств, є одним із важливих напрямків підвищення техніко-економічних показників, посилення інтенсивного розвитку, зростання ефективності виробництва [1]. Процес модернізації не обов'язково має ґрунтуватися на застосуванні інновацій. У світі склалась ситуація, коли окремі країни виходять на перший план технологічного прогресу завдяки створенню інновацій, передових технологій. Інші ж, для розвитку індустріального виробництва купують ці технології та устаткування, – для них таке рішення є вигіднішим, ніж самостійне розроблення і комерціалізація новацій. У сучасних умовах забезпечити модернізацію економіки важливо, насамперед шляхом її інноваційного розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з проблеми. У вітчизняній науковій літературі висвітлено різні підходи до визначення модернізації,

ролі інноваційних процесів у забезпеченні модернізації, зокрема у працях А. Гальчинського, В. Гейця, В. Горбатенко, Я. Жаліло, В. Семиноженка, Л. Федулової, М. Шарко та ін. Проте і на сьогодні актуальними залишаються питання модернізації розвитку української економіки через впровадження інноваційних проектів.

Мета дослідження полягає в аналізі модернізаційних процесів у країнах з перехідною економікою у разі запровадження інновацій і виробленні рекомендацій щодо удосконалення процесу впровадження модернізаційних заходів в економіці України.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні у світовій економічній літературі відомо три типи модернізації [1]:

1. Піонерна модернізація, яка характерна для лідерів технічного та економічного прогресу. Передові країни вкладають значні кошти у науково-технічні розробки, що дає змогу створювати найефективніші економічні механізми, найраціональніші технології, найпродуктивнішу техніку.

Органічна, яка є наслідком природного розвитку економіки. Характерна риса – оволодіння технологіями та економічними механізмами, які виробили модернізатори-піонери. Ці новинки органічно вписуються у структуру національної економіки, яка внаслідок своєї еволюції вже дозріла для їхнього сприйняття, засвоєння та використання.

Наздоганяюча модернізація – ґрунтується на засвоєнні передових технологій та економічних механізмів, але це засвоєння не є природним, органічним, оскільки стимулом для такого типу модернізації є незрілість національної економіки, а здебільшого зовнішній виклик сусідніх економічно розвинених держав, що загрожує втратою позицій на міжнародній арені держав-аутсайдерів.

Перша модернізація відбулась у Західній Європі наприкінці XVIII ст. У цей час було створено своєрідний вид органічно-інноваційного розвитку із внутрішнім стимулюванням поступу. Зміни здійснювались органічно як результат прогресу та самовдосконалення. Наслідком розвитку стала інновація.

Україна, більша частина якої перебувала у складі Росії, значно пізніше (40-х і 60-х рр. XIX ст.) вступила на шлях наздоганяючої модернізації. Це був неорганічно-мобілізаційний тип розвитку з характерними рисами: поява нових прогресивних явищ і процесів завдяки не еволюції "знизу", а силовій модернізації – "революції згори"; вибіркове, а не систематичне запозичення та використання світових досягнень у галузі техніки, технології та організації виробництва; пріоритетність окремих галузей, яка в перспективі веде до деформації економічної структури держави; збереження на тривалий час багатокладності; паралельне співіснування нового, що набирало силу укладу, та попередніх укладів, які не досягли піку свого розвитку та повністю не вичерпали своїх можливостей; порушення однорідності економічного простору, ускладнення соціальних і політичних проблем, зростання соціального напруження в суспільстві [4].

Така тенденція збереглася і в радянський період, набравши ще більш неорганічних, неприродних, тенденційних форм розвитку (індустріалізація за

рахунок сільського господарства та інших галузей економіки; освоєння цілинних земель Казахстану, будівництво Байкало-Амурської магістралі тощо).

Принциповою особливістю наздоганяючої модернізації є стрімке зростання ролі держави, яке виявляється у встановленні державного контролю за всіма сферами економіки, активному втручанні державних структур у хід реформ. Реалізація такого сценарію на практиці веде до зростання авторитарності влади, посилення централізму, збільшення ролі чиновництва, бюрократизації управління. Саме радянський період є підтвердженням таких проявів [3].

Особливу спробу модернізації здійснили країни Південно-Східної Азії та Близького Сходу. Їхній тип розвитку є комбінованим органічно-неорганічним, мобілізаційно-інноваційним, без радикальних змін [5]. Відтоді, як європейські країни зробили в XVII-XVIII ст. інформаційний прорив у своєму поступі, країни Сходу дедалі більше відстають від них за рівнем економічного розвитку. Проблеми модернізації, наприклад для Ірану, виявлялися тісно пов'язаними із засвоєнням досвіду європейських країн, який поступово вклинювався у світове господарство. Процес економічної модернізації, що охоплює вдосконалення не тільки продуктивних сил, але й виробничих відносин, виявився найбільш важким стосовно останніх. Це стало найстійкішим компонентом традиційної іранської економіки, тісно пов'язаним з релігійними, культурними й побутовими особливостями цього суспільства.

Перший етап модернізації іранської економіки, розпочатий на початку XIX ст., завдяки використанню європейських форм організації економічного порядку, характеризувався стрибкоподібними темпами розвитку модернізації [5]. Оскільки процес і рівень розвитку були у прямій залежності від обсягу елементів нового світового порядку, а також від структури цих елементів, тому окремі з цих елементів зуміли негайно вкоренитись на економічному ґрунті країни і дати плідні результати, а інші не знайшли належного віддзеркалення. Особливістю наступного етапу модернізації економіки Ірану була орієнтація на пряме запозичення досвіду розвинених країн, особливо США. Основним чинником трансформації іранської економіки в більш-менш одинорідний економічний простір стала аграрна реформа, а високі темпи зростання й економічного розвитку ґрунтувалися на індустріалізації.

Ще одним напрямом модернізації є перехід до експортно-орієнтованої економіки. Зараз найбільш конкурентними та експортно-орієнтованими галузями повинні стати енергетика, нафтохімія, виробництво мінеральних добрив. Причому стратегічним напрямом економічної політики є не просто підвищення ненафтового експорту та виробництва, а розвиток оброблювальної експортної промисловості. Також цікавим для України може бути досвід Узбекистану в напрямі реалізації модернізаційних процесів. Формування ефективної стратегії модернізації можна представити як послідовність чотирьох стадій:

- стадія імпортозаміщення (пряма підтримка базових галузей, високі тарифи) – характерні ініціація структурних змін в економіці та висока інвестиційна активність держави в базових галузях економіки, що забезпечують фінансові ресурси зростання;

- стадія ініціації експортно-орієнтованого зростання (підтримка експорту і великих підприємств, запозичення технологій);
- стадія стимулювання прискореного розвитку (акцент на інноваціях, різке зниження тарифів, антимонопольне регулювання, підтримка малих і середніх підприємств);
- стадія розвиненого ринку.

До нинішнього часу Узбекистан перебував на етапі інтеграції першої і другої стадій модернізації. Сучасна криза спричинила прискорений перехід до другої фази й активізувала процеси стійкого розвитку реального сектора економіки завдяки підтримці всеохоплюючої технічної модернізації. Аналіз інвестиційних потоків, які надходили протягом 19960-2007 рр., підтвердив думку, що за рівнем концентрації намітилась незмінна тенденція до збільшення частки одних і тих самих галузей у структурі використання інвестицій. Для прикладу, в 1996-2000 рр. 70 % від загального обсягу валових інвестицій в економіку було відведено машинобудуванню, кольоровій металургії, паливній і хімічній галузям. Із 2006 р. тільки на паливну промисловість припало близько 45 % всіх інвестицій, які були вкладені в економіку країни. Такий пріоритет, з одного боку, свідчить про високу привабливість інвестиційних проектів у цьому секторі – завдяки нафтогазовій галузі формувався основний потенціал прибуткової частини державного бюджету. З іншого боку, структура розподілу інвестицій, що склалася, пояснюється різним рівнем капіталомісткості галузей. Однак в галузевих програмах модернізації Узбекистану немає інформації про ступінь новизни впроваджених новацій. Цим самим підвищується ризик прив'язування до морально застарілої зарубіжної технології під час здійснення модернізації.

Президентська Комісія з модернізації і технологічного розвитку російської економіки 18 червня 2009 р. оголосила російському суспільству п'ять модернізаційних пріоритетів: енергоефективність і енергозбереження, ядерні технології, космічні технології, медичні технології і стратегічні інформаційні технології. Такий шлях було обрано не дарма. Виконані за минулі роки дослідження російських підприємств засвідчили, що багато промислових підприємств мають незначний досвід у запровадженні інноваційних технологій для удосконалення виробничих систем: 32 % промислових підприємств втілюють лише окремі інструменти модернізації, що ґрунтуються на досвіді японських та китайських підприємств, а 23 % – застосовують власні невипробувані розроблення щодо покращення організації виробництва [2, 6]. Беззаперечним пропуском модернізації стала відсутність в країні супутніх інституційних реформ. Світовий досвід здійснення модернізації свідчить, що без становлення оновлених інститутів розраховувати на успіх сучасної модернізації неможливо. Однак, цікавим є той факт, що у переліку модернізаційних завдань немає згадки про розвиток виробництва російських товарів з метою зниження масштабів споживчого імпорту. Крім того, у пріоритетах проігнорована необхідність змін у соціальній сфері, без яких якості життя населення залишаться на колишньому низькому рівні. Відсутні також спрямування зусиль на зростання інвестицій у людський капітал, передусім в освіту.

Згідно з опитуванням [8], увагу менеджерів російських підприємств зосереджено, як і колись, на вирішенні проблеми "як виробляти?", а не стільки – "як продати?". Проведені дослідження на предмет потреби в модернізації засвідчили, що близько 32 % респондентів відзначають необхідність здійснення модернізації, лише 14 % стурбовані модернізацією управління на своїх підприємствах. Серед основних цілей модернізації переважає спрямованість на управлінські інновації.

Можна зробити висновок, що російський напрям розвитку економіки спрямований не стільки на модернізацію, а на реалізацію чергових пріоритетних національних проектів. Проблем для вирішення є багато, і насамперед, недостатність резервів для технологічної модернізації, адже більшість секторів економіки віддають перевагу імпорту готової продукції, аніж здійсненню власних розробок. По-друге, колосальний вплив має конфлікт між державою та суспільством, що виявляється у пасивності боротьби із корупцією.

Щодо китайського досвіду здійснення модернізації, то варто зазначити, що реформи в Китаї почалися ще наприкінці 70-х років минулого століття. Упродовж тридцяти років ВВП країни в постійних цінах виріс у 16 разів. За підсумками 2008 р. китайська економіка за рівнем модернізації вийшла на третє місце в світі, комплексний індекс рівня становив 36,7 пункти. Сільське населення Китаю, що живе за межею бідності, знизилося з 250 млн чоловік в 1978 р. до 15 млн чоловік у 2008 р. Ключовим завданням у процесі модернізації промисловості країни є збільшення можливостей у сфері самостійних досліджень і освоєння нових технологій [7].

Табл. Порівняльна характеристика розвитку економіки країн завдяки запровадженню модернізаційних процесів* [8]

Показники / Країна	Росія	Китай	Південна Корея
Об'єм економіки	2,2 трлн дол.	8 трлн дол.	1,3 трлн дол.
ВВП на душу населення	16 тис. дол.	6 тис. дол.	27 тис. дол.
Показник зростання чи спаду економіки під час кризи	6 %	+ 8 %	5 %
Переваги країни серед інших країн світу	Нафта, газ, метали	Виробництво практично усього	Автомобілі, побутова техніка, суднобудування
Основні досягнення	У 2000-х роках економіка зросла	З 1980-х років до нині економіка зростає майже на 10 % на рік	До 1989 р. економіка зросла у 100 разів, а потім росла на 3-5 % на рік

Примітка: * – згідно з даними МВФ і Всесвітнього банку

Під час аналізу діяльності промислових галузей з'ясовано, що сьогодні рівень залежності країни від закордонних промислових технологій залишається високим, а здатність китайських промислових галузей до самостійних досліджень і освоєння нових технологій – доволі низькою. Порівняльна характеристика розвитку економіки країни завдяки провадженню модернізаційних процесів зображено в табл. Для забезпечення безперервного економічного розвитку і збільшення конкурентоспроможності китайських промис-

лових підприємств на міжнародному ринку, доцільно збільшити свій потенціал до самостійних науково-технічних інновацій.

Сьогодні Китай ставить завдання до 2030 р. наздогнати американську економіку. Для цього передбачається провести реформу державного сектора з метою створення транспарентної та ефективно регульованої адміністративної системи й обмеження зростання державних витрат. Наступним напрямом має стати зростання інвестицій в освіту, що приведе до збільшення середньої тривалості навчання з 7,5 до 9,3 року. Нарешті, велике значення надається інституційним реформам: вдосконаленню системи соціального захисту і комунального обслуговування, реформуванню податкової системи, конструюванню передумов для підвищення внутрішнього споживання.

Висновки. В умовах економічної та фінансової криз для українських підприємств втілення інструментів модернізації є одним із ефективних засобів підвищення конкурентоспроможності, особливо завдяки акумулюванню внутрішнього потенціалу підприємств. Нині найважливішими для країни має стати стабільність, безпека і гармонія розвитку з основними завданнями – виробляти дешевше й економічніше.

Для втілення модернізаційних процесів в економіці України існує потреба реалізації заходів щодо подолання дефіциту інформації про перспективи модернізації. Необхідно створити стимуляційні чинники до постійного розвитку людського ресурсу, досягнення належного рівня кваліфікованості управлінського персоналу. На жаль, освітні стандарти лише доводяться до рівня світових професійних стандартів.

Для досягнення успіхів у напрямі модернізації потрібно відкрити власний ринок для впливання іноземних інвестицій, створити належні умови, щоби в країні змогли працювати іноземні інвестори, які б запустили передові технології та сучасні виробництва.

На сучасному етапі модернізації Україні необхідно вибрати насамперед орієнтацію на європейські норми, підтримання позитивного торговельного балансу, здійснення структурних реформ в економіці. Потрібно формувати та реалізовувати експортно-орієнтовану стратегію розвитку економіки країни, робити вагому ставку на розвиток несировинних секторів. Пріоритетом розвитку повинна стати широкомасштабна модернізація країни із впровадженням інновацій.

Література

1. **Бутенко О.І.** Модернізаційний проект суспільства шляхом його інноваційного розвитку / О.І. Бутенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 9(99). – С. 50-56.
2. **Балабанова Е.С.** Институциональные условия трансфера технологий / Е.С. Балабанова, А.О. Грудзинский. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.referati.com>.
3. **Гончарова Н.П.** Інноваційна економіка проблеми та пріоритети / Н.П. Гончарова // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 6 (96). – С. 11-18.
4. **Кричевский Н.** Модернизация по-русски / Н. Кричевский // Газета Россия. – 28 января 2010 г. – С. 12.
5. **Мамедова Н.М.** Проблемы модернизации и либерализации экономической системы Ирана (исторический аспект) / Н.М. Мамедова // Ближний восток и современность. – 1996. – С. 86-97.

6. Кононова В.Ю. Модернизация производственных систем на российских промышленных предприятиях: современное состояние и перспективы / В.Ю. Кононова // Российский журнал менеджмента. – 2006. – Т. 4, № 4. – С. 119-132.

7. В 40-х годах 21-го века в Китае будет в основном осуществлена модернизация промышленности. [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://www.smebj.gov.cn> [2009.03.03].

8. Беляков Е. Экономике России нужна модернизация. С кого взять пример?. [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://www.kp.ru> [19.01.2010].

9. Юринець З.В. Ефективність використання науково-технічних досягнень в Україні / З.В. Юринець // Вісник Львівського університету. – Сер.: Економічна. – Львів. – 2007. – Вип. 37(2). – С. 444-448.

10. Cohen W. Absorptive capacity: A new perspective on learning and innovation / W. Cohen, D. Levinthal // Administrative Science Quarterly. – 1990. – Vol. 35. – P. 128.

Юринець З.В., Ястремский О.И. Особенности модернизационных процессов развития экономики в случае внедрения инноваций

В условиях экономического и финансового кризисов для украинских предприятий воплощение инструментов модернизации является одним из эффективных средств повышения конкурентоспособности, особенно благодаря аккумулярованию внутреннего потенциала предприятий. В настоящее время важнейшими для страны должна стать стабильность, безопасность и гармония развития с основными заданиями – производить более дешево и более экономически.

Ключевые слова: модернизация, модернизационный процесс, промышленность, инновации, национальная экономика.

Yurynets Z.V., Yastremsky O.I. Features of modernization processes of economy development in the case of innovations introduction

In the article attention is spared to the problems of modernization of industry of Ukraine. The analysis of modernizations processes in countries with a transitional economy in the case of innovations introduction is carried out. Recommendations in relation to the improvement of introduction of modernizations measures in the economy of Ukraine are given.

Keywords: modernization, modernization process, industry, innovations, national economy.

УДК 658.5 **Ing. PhD. Stanislav Filip – School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava, Slovak Republic**

BENCHMARKING OF SLOVAK TOWNS IN 2004-2008

"Benchmarking is a method requiring to be modest in the way that we acknowledge that somebody is better than we and to be wise enough to discover how to become equally good or even better." www.ecm.eu.sk

The paper communicates the research results of the School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava on the theme Benchmarking of selected towns in the Slovak Republic gained together with the non-profit research and consulting organisation and interests' organisation of Slovak towns' representatives. The goal and object of the research, methods as well as some partial results bringing an overview of theoretical and practical aspects of the research are to be found in this paper.

Introduction. An idea to compare the efficiency of town management/administrations, their benefits and costs is not new. To apply the process of evaluation and comparison usually used for enterprises towards towns was adopted in 2002-2004, as stated Nižňanský in scientific research study [1]. New legal environment was created in 2001-2004 to enable establishment and new functioning of local self-governments in the Slovak Republic. New conditions for comparison of